

VÉDBESZÉD

BALÁZS PÁL-féle apagyílkossági ügyében

tartotta a pécsi esküdtszék előtt
1904. szeptember 26-tól október 3-ig
==== tartott tárgyaláson ====

Dr. FLÓRIS ENDRE

pécsi ügyvéd.



BUDAPEST, 1904.

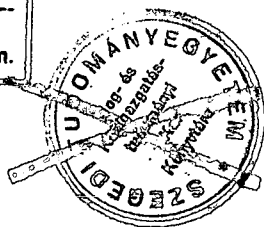
Grill Károly csász. és kir. udvari könyvkereskedés.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
Állam- és Jogtudományi Kar Könyvtára

Leltári szám: 87570/13

2004 JUL. 01

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM	
Jog- és Közigazgatástudományi Kar Kivvt. ra	
Lok. napló: <i>1921</i>	Lok. sz.: <i>2441</i>
----- csoport: ----- szám.	



Tájékoztató.

Szükségesnek tartom röviden megemlíteni, hogy jelen beszédemet mi okból teszem közzé, de egyuttal rövid körvonalakban a tényállást is ismertetni, mert e nélkül a beszéd tartalma nem igen volna megérthető.

Ugyanis a néppel való közvetlen érintkezés által szerzett tapasztalatomból tudom, hogy náluk a jogi dolgokról mily téves felfogás uralkodik és hogy a régen hatályát veszített törvény és szokás emléke mily sok ideig megrögződik a nép tudatában, arról lemondani, azt elfeledni és helyette az új, most érvényben levő törvényt megtanulni, abba magát beleélni mily nehezen tudja.

Például még ma is azt mondja a köznép fia, ha becsületsértés vagy rágalmazás miatt ügyvédhez menve panaszt emel: »tekintetes uram, nem kell nekem egy krajczár sem, huzza meg az illetőt úgy, a hogyan csak tudja.«

Még most is azt hiszi, hogy még most is az a törvény van érvényben, mikor a nemes ember agyonütötte a parasztot, hasára tett 40 váltó forintot s azzal lefizet-

vén bűnének zsoldját, bú nélkül tovább ment és semmi bántódása nem lett. A becsületsértésért is ily szám szerint meghatározott összeget, quasi kártérítésként fizettek, azt a nép még most sem tudja, hogy a büntetéspénz — melynek egy része azelőtt a sértetté és az eljáró ítélő bíróé volt — az most a kincstár pénztárába megy.

A válóperben nemcsak a köznép, de még a műveltebb elem is azt hiszi, hogy ha férj és feleség a válásba beleegyeznek, akkor a válóper könnyen megy, ugyszólván már még a beadás napjában végleg el lesz intézve rövid uton.

Bucsuk, vásárok, választások alkalmával, hogy a csendőrnek golyóval nem szabad löni, ez a nép szent meggyőződése, hiába hallja és tapasztalja, hogy de bizony a csendőr itt is, ott is agyonlőtte — még pedig golyóval töltött fegyveréből — az ellenszegülőt.

A legvakmerőbb gyilkosság vagy rablógyilkosság esetén is a legtöbb gonosztevő azt hiszi, hogy halálra, akasztófára mai nap nem ítélik el, mert nem szabad elítélni!

Ezt a kijelentést az ez ügyben lefolytatott tárgyalás alatt is nem egyszer hallottam hangoztatni még a városi lakók szájából is.

Pedig bizony-bizony a 3 vádlott életéért már alig adtam volna egy pipa dohányt is, még a hajszálnál is vékonyabb szálon függött az életük.

Az esküdtek a 3 vádlottat gyilkosság büntetében mondták ki bűnösnek, ezért mindhárman életfogytig tartó fegyházra lettek elítélve.

Magam is mélyen megrendülve hallgattam a ki-mondott határozatot, pedig mint jogász nem kételked-

tem abban, hogy legalább is a 2 vádlottra a gyilkost ki fogják mondani.

Megkönnyebbülten lélekzettem fel, mikor a törvényt alkalmazó bíróság nem mondta ki a bűnösökre a halált, és ha a törvénykezés rideg, kimért formái nem tiltanak, én magam mondtam volna hálás köszönetet a bíróságnak kegyessége és kegyelmeért.

Ebben a megilletődött percemben határoztam el magamban, hogy a miként régenten a harcza, háboruba hívás jeléül meghordozták az országban a véres kardot, ugy intő és elrettentő példaul én is a nép közé viszem a véres tragédia utolsó felvonását és kitanitom, hogy de bizony a mi törvényeink szerint felakasztják a gyilkost.

Pap Béláról is azt tartotta a nép, hogy »urat« nem akasztanak fel és lám, mégis kivégezték.

És daczára annak, hogy a 3 vádlott életfogytig tartó fegyházra van elítélve, azért az elítéltek feje fölött ott lebeg a Damokles kardja, még nincs megpecsételve sorsuk, még könnyen halálra lehetnek elítélve, mert a kir. ügyész a Curia elé vitte az ügyet és halált kért fejükre.

Abban a kinteljes percekben még egy másik gondolat is megvillant agyamban.

Ugyanis az elmúlt időkben az elítélt kivégzését nyilvános helyen nyilvánosan hajtották végre, a delikvens hullája huzamosabb ideig ott függött a bitón, így vitték keresztül, váltották valóra a büntetőjogtudományak azon theoriáját, hogy a büntetés célja az elrettentés.

Most — nagyon helyesen — ebből a szomorú aktusból nem csinálnak látványosságot, a kivégzés zárt helyen történik.

De ha már a tudomány nem fogadja el tantételül az elrettentést, ha már most a kivégzés nem történik nyilvánosan: mégis rendkívüli javító, elrettentő és megelőző hatása lenne, ha legalább a halálos ítéletet nem a tárgyaló terem szűk helyiségében hirdetnék ki, hanem mint Rómában a forumon, nálunk is köztereken a nép sokasága jelenlétében hirdetnék ki az elítéltek előtt.

Ezt a mai perrendtartás mellett is keresztül lehetne vinni, mert a büntető perrendtartás megengedi, hogy az ítélethirdetés bizonyos esetekben 8 napra elhalasztassék.

Igaz, hogy ez ellen azt hozhatnák fel, hogy hisz ma a gőz és villanyosság korában a hírlapok nyomban elviszik a hirt, de én meg erre azt válaszolom, hogy nem is a hírlapot olvasó közönség számára lenne ez a széleskörű publikáció, hanem akik éppen semmit sem olvasnak, mert nem az élet alkalmazkodik a törvényekhez, hanem megfordítva, a törvényeknek kell alkalmazkodni az élethez. Az élet a valóság, a törvény pedig nagyon sokszor elmélet!

Most pedig áttérek a tényállásnak rövid, vázlat-szerű ismertetésére.

1899. október 25-én este 10 óra tájban Diós-Viszló községben saját háza tornáczában golyóval szívenlőtték Balázs József durgazdag földmivest:

A lövés szétzúzta a szívet s az áldozat megtántorodott, a lövés zajára kisiető feleségére borulva csak annyit tudott mondani: »jaj kedves feleségem, meglőttek, végem van« s azzal pár percz múlva meghalt.

A házban otthon volt az áldozat neje, továbbá

Bodai Józsefné pécsi lakos, peesenyésütő asszony és Krauz Hermanné Malvin nevű 16 éves lányával, a kik Balázséknál voltak megszállva, mivel a következő napi országos vásárra jöttek árulni.

A peesenyés asszony az udvaron a portékás kocsi-ján tartózkodott, mert már este 8 órakor látott egy gyanus alakot a ház környékén sompolyogni, a ki, hogy felismerhető ne legyen, összehuzta magát, sipkáját mélyen a szemére huzta.

Balázné bent a szobában Krauzné és leánya társaságában éppen ágyvetéssel foglalkozott.

Mielőtt azonban nyugovóra tértek volna, a peesenyés asszony figyelmeztetése folytán Balázs kiment megnézni, hogy hát ki az a gyanus alak, de alig tett egy-két lépést, már a fegyver eldőrdült.

A gyilkos előbb az utcán akart menekülni, de mert ott vele szemben emberek jöttek, hirtelen Balázsék udvarába futott, ott a megrémült asszonyok mellett fegyverét leeresztve menekült a kerteken keresztül.

A meggyilkoltnak egyetlen fia, Balázs Pál nem volt otthon. Szavában Allasz Ferencz korcsmájában ivott, Tóth Soós Péter harmadmagával ment érte, mikor hírül vitték a fiunak apja megöletését, ez minden megindultság nélkül egykedvűen fogadta a hirt, sőt nem is akarta elhinni, ezért a hirnököket még borral vendégelte meg, de mikor Tóth Soós Péter a hazamenésre nógatta, előbb kocsi akart rendelni, holott a korcsmától hazáig rövid $\frac{3}{4}$ órai ut állt előtte.

Október 28-án a temetésen már mindenki arról suttogott, hogy Balázs Pál, a fiu a gyilkos.

A csendőrök csakhamar elfogták Biró Józsefet és Kaszás Jánost.

Biró a fogságban beismerte, hogy a gyilkosságra őt Balázs Pál bérelte fel $\frac{1}{4}$ telek ígérete mellett, de ő nem volt képes a gyilkosságot elkövetni, azért Kaszást hívta fel erre, a ki feladatának megfelelt.

Kaszás a vizsgálat során is tagadott.

1900. május 14-ére volt kitűzve és megtartva a főtárgyalás, itt Biró vallomását visszavonta azzal az indokolással, hogy a csendőrök kínzása folytán tett beismerő vallomást, Kaszás továbbra is tagadott, közvetlen ténytanuk nem voltak, a kir. ügyész ezért a vádat el ejtette s vádlottak szabadlábra lettek helyezve.

1900. június 2-án Balázs Pál, Biró József és Kaszás János együtt voltak a viszlói pinczében. Balázs ekkor fizette ki a vérdíjat, mindeniknek adott 120—120 koronát.

Éppen a pénz átadása perczében lépett be Kun Sándor. Ezek megdöbbsenek és mindenik 20—20 koronát adott neki, hogy hallgasson.

1903. augusztus 20-án Kun Sándort Kaszás János apja, Kaszás Dávid elcsalta a szomszédos községbe oly célból, hogy itt majd fia Kunt lelövi. A sir már előre meg volt ásva, úgy hogy ha Kun majd agyon lesz löve, magától belebukik a megásott sirjába.

Kun csakugyan elindult Kaszás Dáviddal, mikor a kijelölt helyre érkeztek, utóbbi az árok mélyébe leguggolt, hogy a lövés esetleg őt ne érje és mikor Kun az árokból a partra lépett, Kaszás János fegyvere eldőrdült, a lövés karján találta, majd ismét a második lövés oldalba találta, de mert a sörét nemesebb szerveket nem

sértett, Kun Sándor felépült és elmondotta az ő sérelmére elkövetett gyilkosság kísérletének történetét is.

1904. február 10-én Biró József és Kaszás János ismét törvény elé idéztettek a Kun Sándor sérelmére elkövetett büntett miatt.

Ekkor Kun kihallgattatván, a főtárgyaláson határozottan vallotta, hogy azért akarták őt megölni, mert tudja, hogy Balázs Pál ölette meg saját apját.

Erre a főtárgyalás elnapoltatott, a vizsgálat újból elrendeltetett, melynek folyamán Kaszás János és Dávid ellen még egy harmadik gyilkosság elkövetésének gyanuja merült fel, hogy t. i. ezek Soós Péter viszlói lakost 1898. decz. 4-én Peti Máté pinczéjében megölték azért, hogy másnap, 1898. decz. 5-én a siklói járásbiróság előtt megtartandott tanukihallgatás során a meggyilkolt a Kaszás János ellen egy borlopási ügyben — melyben Kaszás János később tényleg 9 havi börtönre ítéltetett — hogy ez az áldozat ellene terhelő vallomást ne tehesen.

Elkövették pedig a gyilkosságot akként, hogy Kaszásék Soós Pétert elhívták bort lopni Peti Máté pinczéjébe, feltörték a pincze, illetve présház tetejét, az itt levő nyíláson előre küldötték Soós Pétert, a ki a magasból leesett, azután Kaszásék utána leereszkedve, a présházban kapafokkal agyonverték.

Ily tényállás mellett került az ügy újból főtárgyalásra, hol Balázs Pál, Biró József és Kaszás János vádolva lettek a Balázs József meggyilkolásával, ez volt az első vád; Biró József, Kaszás János és Kaszás Dávid vádoltattak a Kun Sándor sérelmére elkövetett gyilkosság büntettének kísérlete miatt, ez volt a második vád és Kaszás János és Kaszás Dávid vádolva lett a Soós

Péter ellen elkövetett gyilkosság miatt, ez volt a harmadik vád.

De mert a Soós Péter elleni bűnyügyben nem volt elég bizonyíték, a kir. ügyész a vádat elejtette.

A főtárgyalás 1904. szeptember 26-tól október 3-ig tartott; hova és mikorra 120 tanu lett megidézve.

Engem az ügyvédi kamara hivatalból rendelt ki Biró József részére ingyenes védőül.

A tárgyalás teljes 8 napig tartott reggeltől késő estig abban a helyiségben, a mit törvényszéki főtárgyalási teremnek csufolnak, a mely szűk, egészségtelen és szellőztethetlen.

Szenvedett itt az elnök, a ki 8 napig beszélt, a bírák, az ügyész, szenvedtünk mi ügyvédek, a jegyző, az esküdtek, szenvedett itt mindenki, még a hallgatóság is, mely ugy össze volt zsufolva abban a dögletes levegőjü négy fal között, mint héringek a hordóban.

Az alábbi beszédemet csak most a tárgyalás után foglalom írásba, azért megeshetik, hogy valamit kifelejtettem belőle, de az a most előrebocsátott tényállás ismertetése után mégis megérthető leend.

Pécs, 1904. október 12.

Dr. Flóris Endre.

Tekintetes Esküdtbiróság!

Nagyon szeretném és óhajtanám, hogy igénytelen szavaim e szűk terem falain messze tul elhangoznának!

Miként a sebzett vad az erdők mélyében néma fájdalommal hordozza sebeit és csak a csendes éj beálltával, holdvilág szelíd fényénél keresi fel nesztelen léptekkel a szép hives patak vizét, hogy benne enyhülést találjon: akként én is régóta hordok lelkem mélyében egy fájó érzést, melyet itt zokszóval önök előtt teljes bizalommal kítárok, azóta hordom ezt, hogy az esküdt-széki intézmény életbe lépett, ennek első percében, az ország elsőbirósága előtt a gyilkos — a ki sötét elhatározással, vad kegyetlenséggel, nemtelen bosszúból, butaságból megölt egy kötelességében híven eljáró ügyvédet — ez a gyilkos a vád alól *egyhangulag* felmentetett!

Mily iróniája ez a sorsnak, hogy éppen az igazságszolgáltatás egyik munkás tagjának gyászos sorsa lett megpecsételve a megdöbbentő ítélettel!

Önkénytelenül is eszembe jut annak a kegyeséletű apácának a sorsa, a ki egykor adományokat gyűjtött az éhező lelenczek részére. Véletlenül egy durva, ittas

ember szobájába nyitott be, a ki a könyörgő szüzet arczulütötte. És tudják önök, mit válaszolt ez? . . . »Ez az enyém, de adjon most legalább valamit a szegényeimnek is!«

Manapság az ügyvédi karról uton-uffélen kicsinylőleg, közhelylyé avatott szólamokkal, a fiszteletlenség, a neveletlenség hangján beszélnek, arról az ügyvédi karról, a mely a szó hatalmával, a meggyőződés erejével, a tudomány fegyverével védte a hazát, a haza alkotmányát, a közsabadság intézményét, védte a polgárok vagyonát, szabadságát, életét és becsületét, kiknek soraiban — hogy az élőket ne is említsem — oly fényes nevek tündöklenek, mint Kisfaludy, Berzsenyi, Kölcsey, Palugyai, Tóth Lőrincz, Szalay László, Kossuth, Szemere, Deák, Vukovics, Horváth Boldizsár, Szilágyi Dezső stb., kik közül nem egy volt a Muzsák homlokon csókolt kegyeltje, de egyaránt forgatták a tollat is, kardot is!

Mai nap is tradíciójához hiven teljesíti e kar nehez, de nemes hivatását ép oly fáradhatlan kitartással és nem szünő buzgalommal.

Ime fényes példa, hogy ebben az önző, kufár világban, mikor a pénzsovargás ördögi szelleme még a fiunak is apja ellen gyilkot ad kezébe: akkor az ügyvédi kar ingyen, anyagi érdek nélkül, önzetlenül, a hála, a viszontszolgáltatás vagy köszönet, sőt az elismerés reménye nélkül hiven, buzgón, minden erejével teljesíti nehéz feladatát, gyakran terhes kötelmeit!

Eltekintve a subjectív momentumoktól, hogy sokszor tünnöm kellett a szamarak rugását, hogy a kik, mint az undok férgek, mások előtt meghunyászkodva a föld porában fetrengettek, előttem pedig mint a mérges

kigyó, magasra felemelték fejüket, hogy fullánkjukkal megsebezzenek, mindezekről eltekintve, éppen ez alkalommal jogosan elmondhatom a durva kezekkel bántalmazott apácza szavaival, hogy ha nem is rólam, de arról a testületről, a melynek én is egyik igénytelen tagja vagyok, a piszkos, mosdatlan nyelvek és a »közvélemény«-nek testben és lélekben egyaránt serdüellen ifjonczai több tisztességtudással, több szerénységgel, nagyobb tisztelettel nyilatkozzanak!

Uraim!

A legtöbb ember embertársát a saját szemüvegén át nézi. A pap benne a hívőt keresi, az orvos a betegséget vizsgálja, a professor a tudását examinálja, az uzsorás vagyona szerint értékeli. Én önöket e szűk látkörből egy magasabb, emelkedettebb pontra fogom felvezetni elmélkedésem során, honnét távolabbról egyforma mértékkel lehet mérni mindenkit.

A bizonyos időben uralkodó szellemi irányzatot korszellemnek szokták nevezni, mely saját bélyegét nyomja a korra. Bizonyos eszmék ragadják meg a kedélyeket és meghatározatlan módon bizonyos irányban vezetik az emberek gondolatmenetét. A XV. századot a tudományok ujjaszületése, renaissance századának nevezik, a XVI-ik a reformáció, a XVIII. a szabadság és hitetlenség, a XIX. század, e nagy, büneiben is fönséges századot a fölvilágosultság, anyagiság és haladás századának nevezik. Mint egy titkos varázs köti le a haladás jelszava a kedélyeket és bűvölettel lánczolja le a lelkeket, államférfiak hangoztatják a parlamentekben, hangzik a tudomány tanszékein, az akadémiák areopágjain, a műtermekben, a gyárak és gépek zakatoló műhelyé-

ben, a népgyűléseken, a munkások strikjein és a bányák kohói körül. Van értelmi kulturánk, de nincs civilizációnk. Van haladás anyagi és értelmi téren, de nincs haladás az erkölcsi téren, már pedig civilizáció alatt az értelmi, erkölcsi és anyagi fejlettség teljes összhangját értem. Haladunk a tudományokban, hanyatlunk az erkölcsökben. Fejlesztjük a gyáripart és falatka kenyérért rimánkodik a kisiparos. Gyűjtik halomra a börziánerek a pénzt, imádjuk a Mammont és a pauperizmus réme fenyeget, gyorsan élünk, mohón akarunk élvezni mindent egyszerre és a nagy tömeg ma már a római nép mintájára kenyérért és látványosságért zajong: *Panem et circenses!* Demokratáknak valljuk magunkat és rendjelekért csuszunk-mászunk, a cím- és rangkóróság szállta meg a lelkeket, a születési aristokrátiáról állítjuk, hogy túlélte magát és a tőke-arisztokrácia előtt porban csuszunk. Hirdetjük a tudást, a szakképzettséget és a nepotizmus divik, dühöng a szemtelen, szemérmetlen protectió!

A XX-ik század még ugyan zsenge csecsemőkorát éli, még nem kapott nevet, még nem lett keresztvízre tartva, de mint a vérfertőzött szülők gyermeke — a kire ráillik az Irás szava: »meglátogatom az apák büneit a fiakban harmad- és negyediziglen« — már a születés perczében inficziáltatott, a kised csecsemőt ellepték a gyermekbetegség aggasztó kórtünetei.

És miként a levegőég ölelő karjával befogja a teremtet nagy mindenséget, a mint az éltető napsugár beragyogja a bérczek kopasz ormait és lehatol az erdők, völgyek mélyébe: akként a megromlott korszellem áthatja, betölti, uralja a népeket, a társadalmat, az egyé-

neket, felkeresi a büszke márványpaloták lakóit csak úgy, mint a nádfedeles gunyhókat!

De hát az államhatalom talán mentes a korszellem e bűnétől?

Oh, ha én ezeket rendre elsorolnám, vádbeszédem hosszabbra nyulna, mint e nagyon hosszú tárgyalás.

Hogy csak a legujabb eseményeket említsen, egyik ujság keserű iróniával említi, hogy most a fenyegető éhínség előtt a magas kormány a marhákról és a szeszgyárosokról gondoskodik, hogy miként eső után a gomba, úgy nőnek naponkint a nemesek, bárók, grófok: Miért, mi jóságukért? Talán dicsőséges hadjáratban voltak, bandériumot vezettek önköltségükön, talán kiüzték a törököt, a tatárt? Nem! Csak iparkodtak pénzt szerezni, összerakni, sokat, nagyon sokat, jó üzleteket csináltak, nagy birtokokat vásároltak, pusztították az erdőket és mikor együtt volt a sok pénz, pénzzel megvásárolták a báróságot, fizettek a kincstár kasszájába busásan, mert kell a pénz a közelgő választásokra, kell a lélekvásárlásra, mert üres a pártkassza.

Bezzeg a jóra való iparos, a tanító, a hivatalnok, tisztviselő, az író, költő, szobrász, festő nem lesz báró, miért, hát ezek mind hitvány emberek? Nem! De mert nem tudnak fizetni.

Csak még egyet említek meg, Balázs Pál letett 20.000 korona óvadékot és bár gyilkosság büntetvével van jogerősen vádolva, addig míg ugyanezzel vádolt társai fogva voltak és vannak, ez az ember szabadlábra lett helyezve, mert pénze van.

Ime a pénznek illetéktelen hatalma belopakodik a törvénykönyvekbe, felnyitja még a börtönök zárait is!

Elérkeztem immár odáig, hogy lélektani okok vezető fonalán megtaláljam e rémdrámának kellő magyarázatát; mert a rossz példa könnyen ragad. Kun Sándor tárta fel ezt nyíltan, mikor társainak mondotta, hogy majd megmutatja, hogy kell dolog nélkül könnyen élni.

Magamban vizsgálódva, úgy találtam, hogy a mi-ként a vallásos életnek hármastartalma, alkateleme van: a hit, remény és szeretet, a tudomány, művészetek mezején a szép, jó igaz eszménye, úgy a bűnöknek is három keletkezési oka van, u. m. a nyomor, tudatlanság és a tétlenség; ezek a világ, az emberiség örök végzetes átkai, csapásai.

De azt már azután csakugyan nehéz eldönteni, hogy e három közül melyik a legveszedelmesebb. Aristoteles ugyan azt mondja, hogy a tudatlanság, ezért azt tanácsolja, hogy ha azt akarjátok, hogy a bűn megszűnjék, tanítsátok, világosítsátok fel az embereket a bűnök undok voltáról, mert minden bűnnek szülőanyja a tudatlanság.

A nyomor, a véginség végső erőfeszítése, örült rohama, utolsó felsikoltása, mindenre elszánt vakmerősége néha érthető, ha nem is menthető.

De nem kevésbé veszélyes állapot a tétlenség is, mert az olyanok, mint e vádlottak, kiknek agyában eszmék, gondolatok nem támadnak, a kik szellemi éhséget nem szenvednek, kiknek egész eszmeköre, gondolatvilága a táplálkozási és önfentartási ösztöntől sugallt vágyakon túl tovább nem terjed: ezek pihent esze csak a tiltott utakon jár, mely a bűnök fertőjébe, onnét pedig ide e szomorú helyre vezet.

De hisz a nyomor, a szenvedés nem mindig a

bűnnek zsoldja, szenvedni a nagy lelkek, dicső szellemek, sőt a világ megváltóinak, az emberiség jóltevőinek sorsa. A názáreti Jézus jászolban született, Mózeset a királyleány gyékénybe takarva a nádasok süppedékes vizében találta fel, Sokratesnek börtönében a rágalom adta kezébe a méregitalt, az isteni lángész, a költők királya, Petőfi is ázott, fázott, nyomorgott és éhezett, maga mondja, hogy:

. . . Tegnap ettem utoljára, az igaz, hogy keveset, no de semmi! Van elég, ki én helyettem is evett. S holnap újra nap lesz, akkor ehetem majd . . . ha lesz mit; addig reménység anyámnak szívom édes emléit . . . Nadrágom két darab, egyik szárát úgy toldottam a másikhoz a minap!

És viszont vannak nagy szellemek, kik megvetik a világ mulandó örömeit, üres hivalkodását, megvetik a földi javakat, a hitvány kincseket, mint a léghajós, a ki kiveti kosarából a felesleges terhet, eltávolítja maguktól a földi javakat, hogy fel a magasba, égbetörő szellemük szárnyalását ne terheljék.

Bátorság, elszántság, kitartás és erős akarat kell hát, hogy a balsors csapásai közt is szilárdan megálljuk helyünket és sem a nyomor, sem tudatlanság, sem a tétlenség nem mentik a bűnöket; mert sokszor éppen a tisztas szegénység éppen az erényesség, a becsületesség csalhatatlan bizonyítványa.

Tisztelt Uraim!

Bíró József védenczem esete oly szoros összefüggésben van Balázs Pál tetteivel, hogy ezért kénytelen vagyok első sorban ő vele foglalkozni.

1899. október 25-én eldőrdült a fegyver, a golyó a még életerős, robusztus Balázs József szívét szétszaggatta, átrohant a kilikasztott testen és mintha nem elégette volna meg romboló munkáját, mintha a gazdával együtt elakarta volna pusztítani a házat, vak dühével furódik falba . . . és hallatlan . . . itt sem szűnik féktelen haragja — a kemény kőből visszapattanva, mint a haragos ég cikázó villáma — egy csapással teríté le a vádlottakat is, hogy mintegy bosszút álljon rajtuk.

Balázs, Balázs!

Lám így jár, ki nem gondol apjával, anyjával, az Isten ötödik parancsolatjával!

Egy lövés és a ház ura holtan fekszik, özvegy lett a hitves, árva lett a gyermek, a dolgos, munkás kéz lehanyatlott, sinyli ura vesztét a gazdaság, a nagy vagyon fogy, fogy, egyre pusztul, míg egyszer, nem is sokára beköszönt az inség és elmondhatja:

»Édes anyám meghalt,
Kis házunk azóta
Régen összeroskadt . . .
S áll az akasztófa!«

Valóban természetellenes és szörnyű még gondolni is, hogy lehetne valaki, ki levetkezően az emberi alakot, vadságban annyira tultesz még a barmokon is, miszerint képes legyen a legméltatlanabbul megölni saját édes apját, mivel saját nemzője iránt a természet is megszelidíti még a vadállatokat is.

Athene míg hatalmának fénykorát élte a bölcs törvényhozója, Solon alatt, e férfiu megkérdeztetvén, miért nem hozott törvényt az apagyilkos ellen is, válaszolá: miszerint nem is gondolt arra, hogy valaki ily bünt kö-

vethessen el. Rómában — mint a történet feljegyzé — Lucius Hostius volt az első apagyilkos, kit bőrzsákba varrva, a vízbe vetettek, az ily egyént kivetették, kilökték a természetből, midőn tőle eget, napot, vizet, földet egyszerre megtagadták, hogy ki azt ölte meg, kitől származatát vevé, tagadtassék ki mindabból, miből minden származék.

De mi volt hát az oka, hogy atyját megölte, illetve megölette? Erre megadták a feleletet a már kihallgatott tanuk; hogy t. i. eleinte Balázs rossz néven vette, hogy atya másodszor is megnősült, mert félt, hogy e második házasságából is gyermekek származnak s akkor a nagy vagyon több részre megoszlik, majd később megszokván a helyzetet, mostoha anyjával bűnszerelmi viszonyt folytatott saját hites felesége mellett, de még ezeken kívül más szeretőt is tartott, kivel éjjeleket, nappalokat keresztül tivornyázott, a mezei és egyéb gazdasági munkáit elhanyagolta, korcsmaleső, dologtalan életet élt és mert atya — a ki takarékos, talán zsugori is volt — nem bocsátotta kívánsága szerint rendelkezésére a pénzt, sőt ezért őt megfeddette, de másoknak is elpanaszolta fia kicsapongását, hogy lopva zsákszámra viteti a korcsmába a gabonát, tehát midőn a fiu meggyőződött, hogy apja előtt minden bűne fel van fedezve: ekkor érlelődött meg agyában a sötét szándék, ekkor ez okból határozta el magát arra, hogy apját elteteti láb alól. Felszólította tehát Biró Józsefet, hogy hajtsa végre a gyilkosságot, $\frac{1}{4}$ telket igérvén neki, ha ezt megteszi. Birónak nem volt elég bátorsága erre, azért Dobos nevű siklósi lakos nyomdászt akarta tervének kivitelére megnyerni. Siklóson a Gungl-féle korcsmában beszélte el neki a tervet, majd innét a viszlói korcsmába mentek

s ott borozás közben proponálta, hogy méreggel legjobb lesz eltenni láb alól. Azonban Dobos sem vállalkozott rá és csak ezután fordult Balázs Kaszás Jánoshoz, aki azután tényleg agyonlőtte az apát.

Hogy e véres tettről az elhalt Balázs Józsefnének, a mostohaanyának is előbb vagy utóbb volt tudomása, az be van bizonyítva Hitre Gyula és neje eskü alatti vallomásával, kik állították, hogy özvegy Balázs Józsefnének 85 forintot adott Kun Sándor részére, azért, hogy őt'el ne árulja.

Balázs Pál, hogy magáról a gyanut elhárítsa, Szaván tartózkodott azon ürügy alatt, hogy kukoriczaszedés levén, a munkásai mellett lehessen, ezért már 4 nap óta távol volt hazulról és hogy az csakugyan ürügy volt, igazolja az a körülmény, hogy mikor Tóth Soós Péter, Strauz József és Ónodi Lajos megvitték a hirt az Allas Ferencz szavai korcsmáros vendégszobájában tartózkodó Balázs Pálnak, ez egykedvű közönnyel fogadta azt, még tovább ivott, sőt az érkezőket akarta borral megvendégelni és mikor Tóth Soós Péter őt a menésre nógatta, akkor még kocsi után akart nézni, holott gyalog is hazaérhetett volna $\frac{2}{4}$ — $\frac{3}{4}$ óra alatt.

Megérkezve atyja házához, ott a legkisebb felindultság jele nélkül szemlélte atyja véres hulláját, csak miként ezt Tóth Soós Péter megjegyezte: »gyöngé érzelmek között jajgatott, de nem sirt, mert az isteni gondviselés nem egyformán rakta le az érzelmet az emberi szivekbe«. Ám ha már a fájdalom őt nem sujtotta le, nem vette el az eszét, akkor szükségkép mint fiunak rögtön intézkedni kellett volna, hogy a tettes üldözőbe vették, a kéznél levő csendőrök előtt a tettes

iránti gyanújának kifejezést adjon, de ő ezt mind nem tette.

Hogy Balázs Pál az apja gyilkosának, Kaszás Jánosnak a felbujtója, e tekintetben a legterhelőbb vallomást tette Breuer József viszlói koresmáros, a ki előadta, hogy midőn egy izben 1902-ben Balázs Pál ott ült az ő koresmaudvarán az eresz alatt levő hosszú asztalnál, Kaszás János ezt megtudván, Dani Lajos kis fiúval beizent neki, hogy jöjjön ki és mikor Balázs visszaizente nagy hetykén, hogy a kinek ő vele dolga van, az jöjjön ő hozzá, ekkor Kaszás ment be hozzá és egész indulatos hangon, káromlások között reárivalt: »Miért nem jöttél ki, mikor hivattalak, nem tudod, hogy kire, vagy mire béreltél fel, vagy már elfeledted?« és erre Kaszás felemelte botját és Balázs poharát egy suhintással leütötte, hogy izzé-porrá törött és ez a dromedár termű Balázs a vékony, czingár Kaszás előtt, mint a sóbálvány, némán, szótlánul állott.

Hogy ő a felbujtó, bizonyítja még az is, hogy Biró, Kaszás, Kun és mindazok, a kik csak tudtak a gyilkosságról és tudták, hogy ő az értelmi bünszerző, őt valóssággal kiszípolyozták, Balázs adta a pénzt bőven, adott annyit és akkor, mikor és a mennyit tőle követeltek, kiállította a váltók egész légióját, majd mikor a magánosoknál, hitelintézeteknél Siklóson, Szaván, Viszlón, Pécssett, Nagy-Szebenben, Veszprémben kimerítette személyes hitelét, akkor rátért a jelzálogos adósság csinálásra, 1902. április 19-én itt Pécssett kiállítja Kaszás János részére a 4000 koronás adóslevelet, megengedi, hogy ez ingatlanára bekebeleztessék és hogy ez összeg valóban védj, leginkább kitűnik abból, hogy az adóslevélben a vissza-

illetve kifizetés idejéül félevi felmondás lett kikötve akként, hogy a pénz legalább 2 évig nem követelhető. Ezért írta hát Kaszás a börtönből nejének a levelet, hogy: »ne busulj semmit, ha kiszabadulok, lesz pénz bőven«.

Hogy mennyi pénzt szórt el Balázs, kitűnik abból, hogy apja halála után 34.000 korona kellett, hogy adósságát convertálja.

Megvagyok győződve tehát, hogy ebben a perben a legfőbb bűnös Balázs, mert a hol nincs orgazda, nincs tolvaj, a hol nincs felbujtó, nincs tettes. De nemcsak én vagyok erről meggyőződve, hanem hogy így gondolkodott egész Szava, Viszló, Siklós, Raád és a szomszédos községek, kitűnik abból, hogy e tárgyalás első napjain — miként szavahihető uriemberektől hallottam — Viszlóról itt egy küldöttség járt, hogy Balázst ne itt, hanem Viszlón akaszszák fel.

Balázs ugyan mindvégig bambán és konokul tagad, de hát kérdem, ki ölte meg hát apját!? Én, vagy talán önök, t. Esküdt urak? Erre nézve bőséges feleletet, sőt bizonyítékot szolgáltatott a kihallgatott tanúk serege és classzicus bizonyosság a népitélet egybehangzó véleménye. Védőtársam hiába hozza fel, hogy én a vád erősségeit támogatom, én is az igazságot védem és szolgálom, én a kézenfekvő bebizonyított dolgokat le nem tagadom, erre állítsanak ide helyettem más embert!

Mindezeknek utána rátérhetek Biró József ügyfelem védelmének előterjesztésére.

Nagyon jól megfigyeltem, a t. ügyész ur 4 pontban hozza fel bizonyítékát védenzem bűnösségére nézve, hogy t. i. az elhalt Balázs mintegy 12 év előtt Birót

megverette, azért csakis ő volt és lehetett a bosszuálló tettes; hogy ő már lopásért, pénzhamisításért volt büntetve, hogy tettét a csendőrök előtt beismerte, végül hogy Dobost bérelte fel a méreggel leendő kivégzésre.

Hát bizony e gyanuokoknak bizonyítóereje kevesebb még a semminél is; mert jegyezzük meg jól, hogy büntetnél, különösen a legsúlyosabb büntetnél, mikor a tettesre halál vár: akkor nem gyanuokokkal, de teljes, tiszta, kézzelfogható csalhatatlan bizonyítékoknak kell lenni, a 12 évvel előbb történekből és egyéb bűneiből vádlottnak ezen bűnben való részességére következtetni merészen megkoczkázott dolog. Hogy a csendőrök előtt részességét beismerte, az sem hozható itt fel, mert ezen beismerését visszavonta, ezt pedig megindokolta azzal, hogy a csendőrök éhezették, kinozták, 12—20 napig étlen-szomjan faluról falura hurczolták. A mi pedig Dobos vallomását illeti, az azért dől meg magától, mert Dobos a főtárgyaláson itt kihallgatva nem lett, igaz, hogy elhalt, de halála előtt vallomására meghiteltetve nem lett, de ha ez is megtörtént, mindez csak azt bizonyítaná, hogy Biró Dobos által akarta Balázst méreggel megölni, minthogy pedig Dobos az ajánlatot nemcsak hogy el nem fogadta, a tettet végre nem hajtotta, de még Birót ezért feljelenteni is akarta, mivel tehát a felbujtásnak még a kísérlete sem sikerült, ezért úgyfelem a B. T. K. 67. §-a értelmében nem büntethető. Arra pedig egyáltalán nem merült fel bizonyíték, hogy Biró a gyilkosságot albréletbe adta volna Kaszásnak. Hogy pedig Biró a tett elkövetéséről mit sem tudott, a tett színhelyén nem is volt jelen, ezt bizonyította Bene János és családja, hogy aznap Biró náluk volt késő estig,

hol gyilkolt ugyan, meg is ülték a halotti tort, de az áldozat egy pár jól meghizott disznó volt.

Ezekután nem is tartok szükségesnek egyebeket felhozni; áttérek tehát a másik vádra, a Kun Sándor sérelmére elkövetett gyilkosság kísérletének tárgyalására.

Ha egy befejezett bünténnyel állunk szemben — mert hisz a gyilkossági kísérlet *delictum sui juris generis*, önálló bűncselekmény, tehát a kísérlet is lehet befejezett — akkor már nem azon évelődünk, hogy forog-e fenn büntetendő cselekmény, hanem azt keressük, hogy ki a tettes! Itt pedig nyomra vezet a régi tétel, *cui prodest*, kinek van belőle haszna, kinek állott érdekében a tett elkövetése.

Ha figyeltek az előbbeni előadásomra, megjegyezhetnék, hogy 1900. június 2-án hárman valának együtt a viszlói pinczében, mikor Balázs kiosztotta a vérdíjat Birónak és Kaszásnak és éppen a pénz leolvasására topantott be Kun, a ki végighallgatta az egész párbeszédet és hogy hallgatásra bírják Kunt, hogy ezt elnémitsák, a megrémült czinkosok neki 20—20 koronát adtak. Később az történt, hogy a mély gyászba borult, megszorodott szívü özvegy, a Balázs Józsefné, hogy megnyugtassa bánatos lelkét, de meg hogy Kunt discretebb, mélyebb hallgatásra bírja, 85 forintot küldött neki Hitre Gyula és neje által, majd ismét Balázs utalványozza Rószegnél a lefoglalozott kukoricza árát Kunnak, majd Siklóson is pénzelt Kun a beváltott váltókból, volt hát pénz bőven, *quantum satis*, volt heje-huja, hegyen völgyön lakodalom. Ámde Kun Sándornak volt egy szer-

felett nagy hibája, az, hogy nem tudott hallgatni, nem tudta száját befogni másként, hacsak nem a boros kancsóval, örökké szomjuhozott, mint a rekkenő hőség-től megrepedezett anyaföld, így hát kettős oka is volt, hogy sűrűn igyék és nagyokat. De fájdalom, semmi sem tart örökké, a Balázs-féle siklusok csakhamar elfogytak, már is ürülni kezdett a ládafia, mert a Danaidák hordóját hamarabb meglehetett volna tölteni, mint Kunnak feneketlen gyomrát, a mint elfogyott a pénz, úgy fogyott az ital, hiába mondotta már a csaplárosnak, hogy »írja fel a rézfokosom nyelére«, elfogyott a pénz, kitellett a becsület és nem lett hitel.

Kun tehát belekerült a cirkulus vicziózusba, ismét csak Balázsékhoz ment. De a mi sok, az már Balázsnak is sok volt, megelegette már a fizetést, lerázni, szabadulni akart hát Kuntól, hogy fogja be a száját és itt kezdődik a drámai bonyodalom, mikor azután el lett határozva, hogy örökre elnémitják, mert hisz Kaszás Jánosnak érdeke volt, hogy Kunt eltegyék láb alól, mert ez is félt, hogy az ő gyilkos mivoltát is felfedezheti.

Tehát kettőjüknek állott érdekében, hogy Kunt megöljék. Ismét Kaszás János vállalkozott a tetre, jó előre kifőzván a tervet, hogy miként ejti törbe Kunt, ott a palai és almási puszták mellett, a kigyósi és bükkháti erdők összeszögelésénél szemelte ki a teret, hol már előre megásta sirját Kunnak, talán a fejfájára fel is írta az epitáfiumot: »így jár, a ki mindig bort iszik, míg a temetőbe nem viszik.«

1903. augusztus 20-ik napját választotta ki Kaszás a tett napjául, hogy miért éppen ezt az időt és napot, annak magyarázata az, hogy itt és ekkor

mezei munkával nem foglalatostkodnak, lévén Szt. István napja.

Aznap kora délután elcsalják Raádról Kunt Kaszásékhoz, itt buzarostálással, majd a padlásra zsákolással foglalkoztatják, neki pálinkaáldomást fizetnek, azután rábeszélik, hogy az öreg Kaszás Dáviddal menjen az erdőntuli faluba törlési nyilatkozatot aláíratni. Mig Kaszás János kerülő uton indul a kijelölt helyre, addig az öreg Kaszás vezeti Kunt a hosszabbik, a kanális mélyén vezető uton, bár Kun szabadkozik, hogy fent a tisztáson jobb is, rövidebb is az ut. Elérkeznek a kijelölt helyre, a megásott sir széléhez, Kun az árokból felhág a partra, felkapaszkodik a tövises galyakkal eltorlaszolt gyalogutra, az öreg Kaszás pedig visszamarad és mélyebbre lekuporodik s ebben a perczen eldördül a fegyver, a lövés öt karján találja, majd ismét a másik lövés, mely oldalán találja, patazkik belőle a vér, de azért önerejéből bevánszorog a legközelebbi pusztára, hol mindjárt felfedezi a tettest, azt megjelölte Kaszás János személyében, állítja azt is, hogy vele látta ugy 80 lépésnyire távolabb pusztá kézzel Biró Józsefet is. A pusztában felriasztott cselédség üzőbe veszi a tettest, elfogják öreg Kaszás Dávidot, a kinek keze a tövistől megszurva szintén vérezett, azzal védekeznek, hogy a közelben látott a bokorból egy nyulat kiugrani, a vadászok rádupláztak, őt is megsebesítették, tehát ő ártatlan, így azután eleresztették, Kun Sándort kérelmére azután a legközelebbi csendőrorsre vitték, mert ugymond »halálom előtt most már mindent elakarok mondani.« Itt újból elmondotta a tényállást, azután innét a kórházba vitték, honnét hosszas gyógykezelés után felgyógyulva kibocsátották.

A mi a tanuvallomásokat illeti, arra nézve kijelentem; voltak tanuk, kik megvallották az igazat és volt a tanuknak egy nagy része, kik csak megvallották volna az igazat, ennek oka pedig az, hogy ha vádlottakra terhelően vallanak, ezek rajtuk bosszút állanak, ha esetleg kiszabadulnak, vagy ha nem, hát ezek hozzátartozói. Nunc venio ad fortissimum hominem!

Kun Sándor! Ön sympaticus alak előttem, ne bujjon el szemeim elől, ne féljen, ön hosszú ideig él e földön, mert azt tartja a közmondás, hogy a kinek sirját megássák előre vagy holt hírét költik, az nagyon sokáig él! Védőtársaim önről levették még a keresztvizet is, én majd kissé helyreépítelek.

Tisztelt Uraim! Hogy miért rokonszenves előttem ez az ember, mindjárt megmondom. Plinius emliti, hogy Rómában a ludak nyilvános költségen tápláltattak, de ebek is államköltségen ápoltattak, mert midőn 390-ben a gallusok Rómát ostromolták s a polgárok a capitoliumba menekültek, az alvó harczosokat a ludak ébresztették fel, midőn egy éjen a gallusok már majdnem hatalmukba ejtették a capitolumot. E bűnpernek Kun Sándor a capitoliumi ludja, mert ha ő nem fedezi fel a gyilkosságokat, a bűnösök soha sem kerülnek ide, sőt felszabadítva, felbátorítva érzik magukat, hogy hasonló büntettet elkövessenek még nagyobb vakmerőséggel. Látára eszembe jut a »szegény legények« virágzó aranykora, Rózsa Sándor, Zsubri Jóska, Milfai alakja, a kik, midőn vágatott a négyesfogat, vagy jött a gyapjuszáktól üres kocsí, akkor raboltak, de ha jött a vándorlegény vagy más szegény ember, akkor könyökig nyultak a kapczaszárba és bőkezűen megajándékozták a

szükölködőt. Kun Sándor teljes őszinteséggel, minden szépitgetés nélkül bevallja az ő bűnét is, de viszont megvallja, sőt a meggyőződés, az igazságérzet teljes bátorságával szemébe mondja vádlottaknak is az ő bűneiket, ezért hiszem én el az ő minden beszédét.

Uraim! Én annak a sirnak — melyet Kun Sándornak már előre megástak — fejfájára egészen más felírást tétetnék, hogy ott maradjon s időtlen időig, azt a mit a Vezuv lávája által eltemetett városok romjain feltaláltak: »Cavete posseri, vestra res agitur«, vigyázatok utódok, a ti sorsotokról van szó, vigyázzatok ti, kik még ilyen sirt akartok ásni, mert beteljesedik, hogy a ki másnak vermet ás, maga esik bele!

Áll az akasztófa!

A mi ügyfelemnek ebben a büntettségben való bűnösségét illeti, Biró József a kihallgatott mentőtanuival igazolta, hogy a tett elkövetése idejében odahaza volt, délután elment a szőllejébe s ott dolgozott, innét délután 6 óra tájban hazament ismét, otthon a mosással foglalkozó asszonyokkal együtt vacsorált, vacsora után még 8—9 óráig beszélgetett, ezt igazolták Iván Lajos, Dömötör Dávid, Pap Ferenczné, ifj. Ollós Ferencz, Csoport Józsefné, Vargha Péter, Illés Péter.

Ezzel szemben pedig a t. kir. ügyész ur arra alapítja vádját, hogy Kun vallja, hogy Birót is látta a helyszínén, hogy Biró mult év augusztus 12-én itt járt Pécssett Hajek József puskamivesnél, itt fegyvert reparáltatott, hogy a sirgödöröt ásni segítette, hogy Biró beismerte Hajek előtt, hogy tudja, ki ölte meg Balázst, de nem mondja meg, mert az illetőt zsarolni fogja. Hát erre nézve azt mondom, hogy ha már Kun vallomása Biró ellen mint bizonyíték felhozatik, akkor annak annyi bi-

zonyítóerőt kell adni, mint a mennyit Kun maga tulajdonit neki, már pedig Kun Sándor vallomásában tévedett, mikor azt állítja, hogy Birót is ott látta a tett elkövetésének színhelyén, ezt a számtalan kihallgatott tanuk közül egyetlen egy sem állította, de maga Kun is úgy mondja, hogy 80 lépés távolból látta. Nohát a ki kétszer is meg van löve, patazkzik belőle a vér, az már aligha tudja a két szemével megmérni a 80 lépés távolságot, de annak szeme káprázik, ily távolba már nem is lát és az embert könnyen félreismerheti. Végül Kun maga is állítja, hogy Birónál nem volt fegyver és hogy Biró nem azért volt ott, mintha az is őt megölni segíteni akarta volna, hanem inkább úgy véli, hogy Kaszás azért csalta ki Birót, hogy őt is eltegye láb alól.

Ime tehát maga Kun sem vádolja Birót. Hogy őt valaki is látta volna a Kunnak szánt sirt megásni, ezt sem mondotta senki, de még azt sem, hogy Kaszást látták volna ásni. Ezekkel azután kellő értékére van leszállítva a Hajeknél történt eset jelentősége is.

Közeledem már beszédem végéhez. Uraim! Önök arra tettek esküt, hogy határozatukat a törvények értelmében és lelkiismeretük szerint fogják kimondani. Mikor a kérdést az én ügyfelemre vonatkozólag fogják eldönteni, valóban nehéz dilemma elé lesznek állítva, mert ha lelkiismeretük szerint ítélnének, hogy bűnös-e vagy ártatlan Biró: akkor a törvényt szegnék meg, mivel törvényszerinti bizonyíték nincs Biró bűnös volta mellett, melynek értelmében a törvény alakiségát, formaságát szem előtt tartva őt elítélni lehetne. Viszont én magam sem állítom ki mellette az erkölcsi bizonyítványt, mert annyi szent, hogy Biró is, Kun is kizsákmányolták

a helyzetet és uzsorás módon kamatoztatták a bűntényről való tudásukat. De elvégre, ha van jogegyenlőség, ha van törvényelőtti egyenlőség, van a törvénytelenségben is egyenlőség, mert ezek mindketten úgy gondolkoztak, hogy ha a fiu tőkét csinál apja meggyilkoltatásából, miért ne huznának belőle ők is hasznot, plane Kun, a ki csakugyan a szó szoros értelmében megszenvedett érte. Ezzel nem azt akarom mondani, mintha eljárásukat helyeselném, csak megakartam vele világítani az ő észjárásukat.

Nem mondom tehát, hogy Bíró ártatlan, de azt a büntetést nem érdemli meg, a mi a B. T. K. 278. §-ában meg van szabva.

Ha megkérdéznék, hogy én mit szabnék ki rá, hát megmondom.

Eszembe jut öregapám, a ki nemes Komárom vármegyénél volt Assesor, még kis gyermek koromban halottam tőle egy bünper meséjét. Még akkor javában járta a deres. Akkor nem csináltak a törvénykezésből oly nagy teketóriát mint most, nem mobilizáltak annyi embert mint most, mikor itt vannak bírák, esküdtek, ügyész, ügyvédek, orvos szakértő és tudja isten ki még nem, hogy ott a megyeházán heteltek volna egy ügyben, arról szó sem volt. Akkor az elítéltek sem voltak ugy elkényeztetve mint most, mikor szép tiszta világos, száraz szobában, emeletes házban laknak, télen jó meleg van, villanynyal világítanak nekik, pap, tanító, orvos, patika mind kezük ügyébe esik, tisztán tartják őket, fürdetik, jól ruházkodnak, etetik őket és mikor kitöltik a büntetést, hazamenve azt mondják: »megszenvedtem«, ezt ők ugy magyarázzák, mint ha valani véres hadjá-

ratból, nyert csatából győzedelmiesen térnének haza övéikhez, mintha elvárnák, hogy babérral övezzék homlokukat.

Bezzeg az én öregapám kurtábban bánt el az efféle gézengúzokkal. Akkor tudták applikálni a büntető jogi theoriát, hogy a büntetés legyen egységes és osztható, hogy az ne sujtsa az ártatlan családtagokat. Öregapám kimondta a sentenciát — a mit Jókai is megírt egyik művében — »debitum liquidum; fizetsz ebadta, punctum« és a fizetés abból állott, hogy a vármegye hajduja hozta a derest. A büntetés osztható volt, egység volt a 6, 12, 25, 50 bot.

Hát én is amondó vagyok, hogy már humanizmus ide, humanizmus oda, az ily jól táplált, gondozott foglyok, a kik a szép tractusos házban egy a maguk fajtabéli emberek sokaságát, szép társaságot, meleg otthont találnak, jobbat mint odahaza, ezek bizony kutyába sem veszik az elzárást, legyen az fogház, börtön vagy fegyház, ezeknek csak egy fajta oktatás, egyféle javítási eszköz ér valamit: a deres, 25 bottal. Verebekre ágyukkal löni ostobaság, de ostobaság a megvadult tigrist, vagy oroszánt legyezővel szelidíteni akarni!

A kérdés fel van adva, feleljenek igazságosan!

